

**Комунальний заклад вищої освіти
«Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»**

Кафедра української філології

ЗАТВЕРДЖУЮ

**Заступник директора
з навчальної роботи**

О. В. Когутюк

« 09 » лютого 2021 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА
ВИБІРКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ВКП 12 УКРАЇНОЗНАВСТВО**

Підготовки – бакалаврів

Галузі знань – 01 Освіта / Педагогіка

**Спеціальності – 014.01 Середня освіта (Українська мова і
література)**

Денної форми навчання

Філологічний факультет

2021-2022 навчальний рік

Робоча програма вибіркової навчальної дисципліни «Українознавство» для студентів галузі знань 01 Освіта / Педагогіка спеціальності 014.01 Середня освіта (Українська мова і література).

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

кандидат філологічних наук, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, завідувач кафедри української філології Скрипник Н. І.

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри української філології (Протокол №1 від 30 серпня 2021 року)

Завідувач кафедри української філології

кандидат філологічних наук Н. І. Скрипник

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка	вибіркова
Модулів – 1	Спеціальність 014.01 Середня освіта (Українська мова і література)	Рік підготовки 2-й
Змістових модулів – 3		Семестр 3-й
Загальна кількість годин – 120		Лекції 26 год.
Тижневих годин для денної форми навчання: у 3 семестрі: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 5		Практичні 19 год.
	Самостійна робота 75 год.	
	Вид контролю: Усний екзамен	
	Освітній ступінь: Бакалавр	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета викладання навчальної дисципліни – підготовка майбутнього фахівця у галузі 01 «Освіта/Педагогіка», спеціальність 014 «Середня освіта (Українська мова і література)» до реалізації завдань громадянського виховання відповідно до Державного стандарту, формування його соціальної, громадянської та аналітичної компетентностей, формування світоглядної культури через знання про українознавство як цілісну систему наукових інтегративних знань про Україну й світове українство як цілісність, як геополітичну реальність, що розвивається в цілісності простору й часу; виявити досвід поколінь та історичні уроки розвитку етнонації, української природи, мови, держави, культури людини; формувати питомі риси громадян; готувати покоління до самостійного вибору життєвого шляху; вивчення теоретичних та практичних засад демографічних процесів у світі та в сучасній Україні.

Завданнями навчальної дисципліни є:

теоретичні:

– розкрити феномен України, дати змогу студентам осягнути глибину власної етнічної історії, зрозуміти неповторність своєї культури, усвідомити велич рідного народу, його місце у світовій спільності;

– висвітлити історію розвитку українознавства та інших наук про народи у світі;

– розглянути особливості формування духовної культури українців;

– відстежити загальноісторичні тенденції виникнення та становлення української нації;

– ознайомити із загальними питаннями теорії та історії демографії; розкрити методологічні принципи й методи вивчення демографічних досліджень; охарактеризувати сучасну демографічну ситуацію в Україні.

практичні:

– ознайомити студентів з методами висвітлення різноманітних аспектів історико-культурного життя українського народу: етногенезу нації та державотворення, особливостей матеріальної та духовної культури минулого і сьогодення; сприяти розвитку національної свідомості, формуванню гуманістичних та духовних ідеалів, кращих громадянських якостей особистості;

– надати студентам практичні вміння аналізувати процеси народжуваності, смертності, шлюбності і розлучуваності, міграції в Україні і світі в цілому; розвинути вміння висвітлювати актуальні проблеми сучасної демографічної ситуації і напрямки демографічної політики.

2.1. Компетентності

2.1.1. Загальні компетентності:

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані практичні завдання в галузі середньої освіти, що передбачає застосування концептуальних методів

освітніх наук, психології, теорії та методики навчання і характеризується комплексністю і невизначеністю педагогічних умов в закладах середньої освіти.

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, до застосування знань у практичних ситуаціях.

ЗК 4. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук, аналіз та обробку інформації з різних джерел, ефективно використовувати цифрові ресурси та технології в освітньому процесі.

ЗК10. Здатність поважати різноманітність і мультикультурність суспільства, усвідомлювати необхідність рівних можливостей для всіх учасників освітнього процесу.

2.1.2. Спеціальні (фахові) компетентності:

ФК 1. Здатність перенесення системи наукових знань у професійну діяльність та в площину навчального предмету.

ФК 4. Здатність формувати і розвивати в учнів ключові та предметні компетентності засобами навчального предмету та інтегрованого навчання; формувати в них ціннісне ставлення, розвивати критичне мислення.

ФК8. Здатність до суб'єкт-суб'єктної (рівноправної та особистісно-зорієнтованої) взаємодії з учнями в освітньому процесі, залучення батьків до освітнього процесу на засадах партнерства.

ПК 4. Здатність орієнтуватися в українському літературному процесі на тлі світового (від давнини до сучасності), уміння використовувати здобутки українського письменства для формування національної свідомості, світогляду учнів, їхньої моралі, ціннісних орієнтацій в сучасному суспільстві.

ПК 7. Здатність взаємодіяти зі спільнотами (на місцевому, регіональному, національному, європейському й глобальному рівнях) для розвитку професійних знань і фахових компетентностей, використання практичного досвіду й мовно-літературного контексту для реалізації цілей освітнього процесу в закладах середньої освіти.

2.1.3. Результати навчання

Під час практичних занять, індивідуальної, навчально-дослідницької та самостійної роботи студенти **набувають уміння та навички:**

РН1. *Відтворює* основні концепції та принципи педагогіки і психології; *враховує* в освітньому процесі закономірності розвитку, вікові та інші індивідуальні особливості учнів.

РН5. *Вибирає* відповідні форми та методи виховання учнів на уроках і в позакласній роботі; *аналізує* динаміку особистісного розвитку учнів, *визначає* ефективні шляхи їх мотивації до саморозвитку та спрямування на прогрес і досягнення з урахуванням здібностей та інтересів кожного з них.

РН11. *Виявляє* навички роботи в команді, адаптації та дії у новій ситуації, *пояснює* необхідність забезпечення рівних можливостей і дотримання гендерного паритету у професійній діяльності.

РН12. *Аналізує* власну педагогічну діяльність та її результати, *здійснює* об'єктивну самооцінку і самокорекцію своїх професійних якостей.

РН13. *Демонструє* знання основних положень нормативно-правових документів щодо професійної діяльності, *обґрунтовує* необхідність використання інструментів демократичної правової держави у професійній та громадській діяльності та прийняття рішень на засадах поваги до прав і свобод людини в Україні.

ПРН 3. *Володіє* комунікативною компетентністю з української мови (лінгвістичний, соціокультурний, прагматичний компоненти відповідно до загальноєвропейських рекомендацій із мовної освіти).

ПРН 6. *Використовувати* гуманістичний потенціал української мови та літератур для формування духовного світу юного покоління громадян України.

ПРН 12. *Знає* та розуміє особливості навчання різнорідних груп учнів, застосовує диференціацію навчання, організовує освітній процес з урахуванням особливих потреб учнів.

ПРН 14. *Уміє* працювати з теоретичними та науково-методичними джерелами (зокрема цифровими), знаходити, обробляти, систематизувати й застосовувати в освітній діяльності сучасну наукову інформацію, бібліографію, комп'ютерні технології

На вивчення навчальної дисципліни відводиться години 120 / 4 кредита ECTS.

Кількість годин, відведених навчальним планом на вивчення дисципліни, становить 120 год., із них 26 год. – лекції, 19 год. – практичні заняття, 75 год. – самостійна робота.

Вивчення студентами навчальної дисципліни «Українознавство» завершується усним екзаменом.

3. Програма навчальної дисципліни ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I

Етнонаціональний розвиток українського народу.

Тема 1. Українознавство як система наукових знань про Україну та українство. Сучасні теорії розвитку нації. (лекц. 2 год.)

Лекція 1. Предмет, структура та завдання курсу «Українознавство». Поняття «Україна» та «українство». Історичне українознавство та українська історіософія. Основні центри курсу.

Періодизація історії розвитку українознавства. Джерельна база українознавства: зарубіжні та вітчизняні писемні джерела. Видатні дослідники у галузі українознавства та їх основні праці. Основні науково-дослідні українознавчі інституції.

Сучасні українознавчі дослідження в Україні та за її межами.

Основні категорії та поняття етногенезу: «етнос», «нація», «етнологія», «етнічна група», «національна група», «національна меншина». Особливості етногенетичного розвитку українського етносу. Гуманітарна теорія розвитку націй. Основні етапи розвитку етнічних спільнот: рід, плем'я, народність, нація. Природнича теорія розвитку націй. Основні риси, особливості та основні форми існування етносу в теорії Л. Гумільова.

Тема 2. Етнонаціональна структура українського народу. (лекц. 2 год.)

Лекція 2. Поняття історико-етнографічного регіону та основних чинників, що впливають на його формування. Історико-етнографічне районування України. Географічні межі та особливості історико-етнографічних регіонів: Полісся, Волинь, Галичина, Карпати, Закарпаття, Буковина, Поділля, Наддніпрянщина, Слобожанщина, Південь України, Крим. Етнографічні групи окремих історико-етнографічних регіонів України, особливості їх матеріальної та духовної культури. Національний склад населення сучасної України. Найбільші національні меншини в Україні. Стан міжнаціональних стосунків в сучасній Україні.

Тема 3. Етапи розвитку українознавства. (лекц. 2 год., практи. 2 год.)

Лекція 3. Специфічні особливості і принципи. Від крає-, країно-, народо-, суспільствознавства до українознавства. Історичний генезис україно-, народознавства. Гетьманщина і розвиток українознавства. Ідеал національно-державного відродження й українознавства. Українці й українознавство як світовий феномен.

Практичне заняття 1. Демографічний розвиток українського етносу. Антропологічні особливості українського етносу (2 год.).

Модульна контрольна робота № 1 (2 год.)

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II

Філософсько-психологічні аспекти українства.

Тема 4. Український національний характер. (лекц. 2 год., практи. 2 год.)

Лекція 4. Неоднозначність трактування поняття національного характеру. Етнічні складники та соціопсихічні риси українського національного характеру. Ю. Липа про основні складники української пракультури: трипільський, понтійський, готський та києво-руський. Основні соціопсихічні типи сучасної української нації: нордійський, понтійський, динарський та остійський. Співвідношення чотирьох соціопсихічних типів в різні періоди української історії. Складові риси українського національного характеру: демократичність, волелюбство, емоційність, інтровертованість, індивідуалізм. Етнічні стереотипи українського національного характеру: гіпертрофовано-негативний («комплекс малоросійства») та гіпертрофовано-позитивний. Проблема існування та шляхи подолання етнічних стереотипів в процесі становлення сучасної української нації.

Практичне заняття 2. Національний характер і ментальність українців. (2 год.)

Тема 5. Українство як етноментальний феномен. (лекц. 2 год., практ. 2 год.)

Лекція 5. Поняття ментальності та його трактування у науковій літературі. Етнічна ментальність як спосіб і наслідок злиття певного суспільного середовища з оточуючим його природним середовищем.

Основні риси української ментальності: специфіка мови, гуманність, демократизм, селянськість, індивідуалізм. Теорія А. Пономарьова про два типи ментальності в українстві: землеробський і козацький.

Історичні метаморфози (видозміни, перетворення) українського менталітету та їх причини. Історичність ментальності українців: Безелітність та роз'єднаність як негативні риси української ментальності та їх вплив на процес націо- та державотворення в Україні.

Практичне заняття 3. Українська діаспора. (2 год.)

Тема 6. Українська національна ідея та етнічна самосвідомість. (лекц. 2 год., практ. 2 год.)

Лекція 6. Поняття національної ідеї, передумови виникнення та процес формування. Національна ідея як рушійна сила національного руху та головний механізм консолідації етносу і його націогенезу. Основні етнооб'єднавчі поштовхи в етнічній історії України та їх наслідки.

Поняття національної свідомості. Основні етапи та чинники української етнічної самосвідомості. Етнооб'єднавчі самоназви українців. Економічні, політичні та соціальні передумови зародження української нації.

Побутовий рівень етнічної самосвідомості українців та його основні елементи. Ідеологічний рівень етнічної (національної) самосвідомості українців та його складові. Багатшаровість та ієрархічність національної самосвідомості сучасного українства.

Практичне заняття 4. Українські символи та священні знаки. (2 год.)

Модульна контрольна робота № 2 (2 год.)

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III
Концентри Українознавства.

Тема 7. Україна – етнос. (лекц. 2 год.)

Лекція 7. Ознаки українського етносу. Расові типи українського етносу. Етнос, рід, плем'я, нація, природа, етногенез, народ, ментальність, харизма, характер, доля.

Тема 8. Україна – природа, екологія. (лекц. 2 год.)

Лекція 8. Природа, екологія, довкілля, ландшафт, фізичні і духові явища природи, здоров'я людини, цивілізація, культура.

Тема 9. Україна – мова. (лекц. 2 год.)

Лекція 9. Роль мови у формуванні українського етносу. Мова, етнос, душа народу, міра культури, засіб пізнання, інструмент творення, духотворчий феномен мови, універсальна форма вираження буття і свідомості народу.

Тема 10. Україна – нація і держава. (лекц. 2 год., практ. 2 год.)

Лекція 10. Національна ідея, нація, націоналізм. Етнонаціональна держава, національна свідомість, нація і світова культура, нація в міжнародному процесі розвитку, цивілізація, патріотизм, державницька ідеологія, українська нація і Європа, етнонаціональна психологія, світова місія українства. Генеза української державності. Держава, типи держав, проблема

держави, форми державного правління, державотворчий процес, етапи становлення державності, державні і недержавні народи (нації), громадянське суспільство, закон, Конституція, верховенство закону, закон і права людини, нації, національних меншин, міжнародні і національні закони, колоніальний статус, суверенітет.

Практичне заняття 5. Національна ідея, генеза української державності (2 год.)

Тема 11. Україна – культура. (лекц. 2 год., практи. 2 год.)

Лекція 11. Функції культури. Культура, матеріальна культура, соціально-духова культура, мистецька культура, національна культура, світова культура, культура як творчість, культура і цивілізація, національне і загальнолюдське, культура як образ народу, міра розвитку. Україна – релігія, філософія, мистецтво. Віра, релігія, церква, міжконфесійні відносини, науковий метод, принципи релігії і наукового пізнання, філософія, мистецтво, культура побуту, культура сімейних, родових відносин, культура виробництва, культура соціальних відносин, культура етнонаціональних відносин, держава, право, свобода творчості. Україна – художня словесність. Феномен слова, художня словесність, слово і внутрішній світ людини, народу, слово як пізнання, відображення і пророцтво, митець і слово, словесність як міра краси, правди і добра, слово в розвитку етнонаціональної ідеї.

Практичне заняття 6. Україна – релігія, філософія, мистецтво, художня словесність (2 год.).

Тема 12. Україна у міжнародних відносинах. (лекц. 2 год.)

Лекція 12. Міжнародна стратифікація. Міжнародні відносини, Україна – Схід, Україна – Південь, Україна – Захід, Україна – Північ, Шовковий Шлях, шлях із Варяг у Греки, міжнародна політика, тактика, стратегія, політичні відносини, економічні відносини, освітні відносини, культурні відносини, династичні відносини, державні кордони, військо, міжнародне право, міжнародні організації, міжнародні декларації, міжнародні й національні інтереси, міжнародний обмін, міжнародний статус, історична роль і місія.

Тема 13. Україна – ментальність, доля. (лекц. 2 год., практи. 2 год.)

Лекція 13. Чинники, які впливають на формування етнонаціональної ідентичності. Ментальність і доля, рід, етнос, нація, природа, культура, мова, національний характер, риси буття й свідомості, характер почуттів, мислення, життєдіяльності, етнонаціональне, загальнолюдське.

Практичне заняття 7. Україна, світове українство – історична місія. (2 год.)

Модульна контрольна робота № 3 (1 год.)

Структура навчальної дисципліни

№ п/п	Назви теоретичних розділів	Кількість годин						
		Разом	Аудиторних	Лекцій	Практичних	Семінарських	Індивідуальна робота	Самостійна робота
Модуль 1								
Змістовий модуль I. Етнонаціональний розвиток українського народу								
1.	<i>Українознавство як система наукових знань про Україну та українство. Сучасні теорії розвитку нації.</i>	7	2	2	-	-	-	5
2.	<i>Етнонаціональна структура українського народу.</i>	7	2	2	-	-	-	5
3.	<i>Етапи розвитку українознавства</i>	7	2	2	-	-	-	5
1.	<i>Демографічний розвиток українського етносу. Антропологічні особливості українського етносу.</i>	7	2	-	2	-	-	10
	<i>Модульна контрольна робота № 1</i>	2	2	-	2	-	-	-
	Разом	35	10	6	4	-	-	25
Змістовий модуль II. Філософсько-психологічні аспекти українства								
4.	<i>Український національний характер.</i>	7	2	2	-	-	-	5
5.	<i>Українство як етноментальний феномен.</i>	7	2	2	-	-	-	5
6.	<i>Українська національна ідея та етнічна самосвідомість.</i>	5	2	2	-	-	-	3
2.	<i>Національний характер і ментальність українців</i>	6	2	-	2	-	-	4
3.	<i>Українська діаспора</i>	6	2	-	2	-	-	4
4.	<i>Українські символи та священні знаки</i>	6	2	-	2	-	-	4
	<i>Модульна контрольна робота № 2</i>	2	2	-	2	-	-	
	Разом	39	14	6	8	-	-	25
Змістовий модуль III. Концентри Українознавства								
7.	<i>Україна – етнос</i>	3	2	2	-	-	-	1
8.	<i>Україна – природа, екологія</i>	4	2	2	-	-	-	2
9.	<i>Україна – мова</i>	4	2	2	-	-	-	2
10.	<i>Україна – нація і держава</i>	4	2	2	-	-	-	2
5.	<i>Національна ідея, генеза української</i>	7	2	-	2	-	-	5

	<i>державності</i>							
11.	<i>Україна – культура</i>	4	2	2	-	-	-	2
6.	<i>Україна – релігія, філософія, мистецтво, художня словесність</i>	6	2	-	2	-	-	4
12.	<i>Україна у міжнародних відносинах</i>	4	2	2	-	-	-	2
13.	<i>Україна – ментальність, доля</i>	4	2	2	-	-	-	2
7.	<i>Україна, світове українство – історична місія</i>	5	2	-	2	-	-	3
	<i>Модульна контрольна робота № 3</i>	1	1	-	1	-	-	-
	Разом	46	21	14	7	-	-	25
	Разом за навчальним планом	120	36	26	19	-	-	75

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Змістовий модуль № 1		
1.	<i>Демографічний розвиток українського етносу. Антропологічні особливості українського етносу.</i>	2
2.	<i>Модульна контрольна робота № 1</i>	2
Змістовий модуль № 2		
3.	<i>Національний характер і ментальність українців</i>	2
4.	<i>Українська діаспора</i>	2
5.	<i>Українські символи та священні знаки</i>	2
6.	<i>Модульна контрольна робота № 2.</i>	2
Змістовий модуль № 3		
7.	<i>Національна ідея, генеза української державності</i>	2
8.	<i>Україна – релігія, філософія, мистецтво, художня словесність</i>	2
9.	<i>Україна, світове українство – історична місія</i>	2
10.	<i>Модульна контрольна робота № 3.</i>	1
Разом		19

5. Теми лабораторних занять

не передбачені навчальним планом

6. Теми індивідуальних занять

не передбачені навчальним планом

7. Самостійна робота

Самостійна робота студентів є основним способом оволодіння навчальним матеріалом у вільний від обов'язкових занять час. Головна мета проведення самостійної роботи полягає у необхідності більш детальнішого

розгляду тематики курсу з використанням рекомендованих матеріалів і виконанням практичних завдань.

Самостійна робота студентів при вивченні курсу складається з різних її видів: підготовка до аудиторних занять (лекцій та практичних занять); вивчення законодавчих та нормативних актів України; завершення розпочатих на практичних заняттях завдань, передбачених робочою програмою курсу; відвідування консультацій (індивідуальних та групових); написання повідомлень. Підготовка до лекційного заняття передбачає обов'язкове вивчення матеріалу попередньої лекції і ознайомлення з матеріалами наступної лекції (підручники, посібники). Підготовка до практичних занять передбачає обов'язкове вивчення отриманого теоретичного матеріалу з метою подальшого застосування знань на практичних заняттях, у наступній практичній діяльності.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Модуль 1 Змістовий модуль № 1 «Етнонаціональний розвиток українського народу»		
1.	<i>Основні джерела українознавства від «Велесової книги» «Енциклопедії українознавства».</i>	5
2.	<i>Антропологічні особливості українського етносу.</i>	5
3.	<i>Екологічна культура українців в історичному контексті.</i>	5
4.	<i>Демографічний розвиток українського етносу. Антропологічні особливості українського етносу.</i>	10
Змістовий модуль № 2 «Філософсько-психологічні аспекти українства»		
4.	<i>Українська діаспора.</i>	4
5.	<i>Форми вираження ментального (спосіб виробництва, культура, почуття, мислення, суспільні відносини, наука, художня творчість, освіта і виховання, релігія, ставлення до природи).</i>	4
6.	<i>Риси національного характеру в українському фольклорі та усній народній творчості.</i>	5
7.	<i>Український національний характер в художній літературі.</i>	5
8.	<i>Дозвілля української молоді</i>	3
9.	<i>Український родовід як джерело вивчення історії України</i>	4
Змістовий модуль № 3 «Концентри Українознавства»		
10.	<i>Національне письменство як структурована єдність регіональних текстів: українознавчі аспекти проблеми</i>	5
11.	<i>Нові тенденції вивчення народної творчості в системі</i>	5

	<i>українознавства</i>	
12.	<i>Художня словесність як українознавство</i>	5
13.	<i>Українська поезія і її національна чинність</i>	5
14.	<i>Роль мови у формуванні українського етносу</i>	3
15.	<i>Українці і світ</i>	2
Разом		75

9. Індивідуальні завдання

не передбачені навчальним планом

10. Методи навчання

Процес навчання з дисципліни «Українознавство» ґрунтується на використанні традиційних та сучасних методів. Основні форми і методи навчання: словесний виклад лекційної теми, перевірка знань на практичному занятті (усне опитування в формі співбесіди), поточне і підсумкове тестування (передусім для перевірки знання лекційного матеріалу і виконання завдання на самостійну роботу), усні виступи. З метою формування професійних компетенцій широко впроваджуються інноваційні методи навчання, що забезпечують комплексне оновлення традиційного педагогічного процесу. Це, наприклад, дискусія, мозковий штурм, застосування ІКТ для презентації й опрацювання навчального матеріалу) методи. Загалом під час викладання курсу використовуються також такі методи навчання: інтерактивні методи навчання (ділові ігри, круглі столи, міні-конференції тощо), використання комп'ютерних технологій (комп'ютерне тестування, робота в мережі Інтернет).

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

- **за джерелом інформації:** *словесні методи:* лекція, бесіда, пояснення, розповідь, інструктаж тощо; *наочні методи:* спостереження; *практичні методи:* тести.

- **за логікою передачі і сприймання навчальної інформації:** індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

- **за ступенем самостійності мислення:** репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

- **за ступенем керування навчальною діяльністю:** під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою, з презентацією.

Відповідно до Закону України «Про освіту» (Стаття 8) особа реалізує своє право на освіту впродовж життя шляхом формальної, неформальної та інформальної освіти. Здобувачі освіти мають право на вивчення та перезарахування результатів вивчення окремих тем дисципліни в системі неформальної освіти.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни.

11. Методи контролю

Навчальні досягнення студентів оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання. У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

Методи усного контролю: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, презентація промови, повідомлення, усний екзамен.

Методи письмового контролю: модульне письмове тестування, підготовка промов, оформлення промови.

Методи самоконтролю: уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Система контролю знань та умови складання екзамену. Навчальна дисципліна «Українознавство» оцінюється за модульно-рейтинговою системою. Результати навчальної діяльності студентів оцінюються за 100-бальною системою. Дисципліна складається з трьох змістових модулів (3-й семестр). Перший змістовий модуль – **20 балів**, другий ЗМ – **20 балів**, третій ЗМ – **20 балів**, СРС – **10 балів**, на екзамені – **30 балів** (разом за семестр – **100 балів**). Мінімальний допусковий бал – **35**.

Система отримання балів накопичувальна.

Підсумковою формою контролю є екзамен (максимальна кількість балів – **30**). На екзамен виносяться основні питання.

Поточне тестування та самостійна робота											
Змістовний модуль 1					Змістовний модуль 2						
Т 1	Т 2	Т 3	Т 3	МКР 1	Т 4	Т 4	Т 5	Т 5	Т 6	Т 6	МКР 2
3	3	3	6	5	2	3	2	3	2	3	5
20					20						

Поточне тестування та самостійна робота												
Змістовний модуль 3												
Т7	Т8	Т9	Т10	Т10	Т11	Т11	Т12	Т13	Т13	МКР	СРС	Екзамен
1	1	2	1	2	1	2	2	1	2	5		
20											10	30
100												

**Порядок переведення рейтингових показників успішності
у європейські оцінки ECTS**

№ з/п	За шкалою ВГПК (в балах)	За шкалою ECTS	За національною шкалою
1.	90-100	A	Відмінно
2.	82-89	B	Добре
3.	75-81	C	Добре
4.	64-74	D	Задовільно
5.	60-63	E	Задовільно
6.	35-59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання
7.	1-34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним курсом

Загальні критерії оцінювання успішності студентів, які отримали за 4-бальною шкалою оцінки «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно», подано у табл.

Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень студентів

Оцінка	Критерії оцінювання
«відмінно»	ставиться за повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури; за вияв креативності у розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь.
«добре»	ставиться за вияв студентом повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Але у відповіді студента наявні незначні помилки.
«задовільно»	ставиться за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною

	програмою; можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але студент спроможний усунути їх із допомогою викладача.
«незадовільно»	виставляється студентові, відповідь якого під час відтворення основного програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Таким чином, оцінка «незадовільно» ставиться студентові, який неспроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення ЗВО без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни.

Кожний модуль включає бали за поточну роботу Студента на практичних заняттях, виконання самостійної роботи, модульну контрольну роботу.

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється з використанням роздрукованих завдань та/або у тестовій формі на платформі Колаборатор.

Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- своєчасність виконання навчальних завдань;
- повний обсяг їх виконання;
- якість виконання навчальних завдань;
- самостійність виконання;
- творчий підхід у виконанні завдань;
- ініціативність у навчальній діяльності.

13. Методичне забезпечення

- опорні конспекти лекцій;
- схеми практичних занять;
- навчальні посібники;
- робоча навчальна програма;
- засоби підсумкового контролю (комплект завдань для модульних контрольних робіт).

14. Рекомендована література

Основна:

1. Бондаренко Г. Українська етнокультура в контексті глобалізаційних викликів. Київ : ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України, 2014. 226 с.
2. Борисенко В. К. Етнокультурні зв'язки українців та поляків Східного Поділля (кінець XIX – початок XX сторіччя). Київ : ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України, 2014. 206 с.
3. Борисенко В. К. Сімейна обрядовість українців XX-початку XXI століття. Київ, 2016. 256 с.
4. Вовковічер Т. М. Вербальні тексти у народній вишивці XIX – першої половини XX ст.: генеза, семантика, прагматика. Київ : НВП «Видавництво «Наукова думка» НАН України», 2019. 173 с.
5. Гребеньова В. О., Жмуд Н. В. Українознавство: методичні рекомендації до практичних занять та організації самостійної роботи для студентів 1 курсу різних спеціальностей ВДПУ. Вінниця, 2019. 22 с.
6. Гримич М. В. Звичаєве цивільне право українців XIX-початку XX століття. Київ : Арістей, 2006. 560 с.
7. Іванчишен В. Р. Каменотесний промисел Східного Поділля кінця XIX-початку XXI століття: побутовий та сакральний виміри. Національна академія наук України, Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського. Київ : НВП «Видавництво «Наукова думка»», 2017. 214 с.
8. Колодюк І. Жіноче тіло у традиційній культурі українців. Київ : КН. Клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2016. 228 с.
9. Колодюк І. Чоловіче тіло у традиційній культурі українців. Харків : Книжковий клуб, 2016. 222 с.
10. Кононенко П. Українознавство: Підручник для вищих навчальних закладів. Київ : Міленіум, 2006. 872 с.
11. Кононенко П. П. Історія українознавства навчальний посібник. Київ : Академвидав. 2011. 512. с.
12. Корній Л. П. Історія української музичної культури від давнини до початку XX століття. Київ : Муз. Україна, 2018. 364 с.
13. Лозко Г. Українське народознавство. Видання п'яте, доповнене та перероблене. Тернопіль: Мандрівець, 2014. 304 с.
14. Мех Н.О. Етос українського народу: ціннісні домінанти культурного простору. Київ, 2022. 187 с.
15. Мушкетик Л. Г. Моральний канон української традиційної культури: за фольклорними джерелами. Київ-Кам'янець-Подільський: ТОВ Друкарня «Рута», 2022. 752 с.

16. Олійник М. В. Український одяг у системі міської культури Києва (друга половина ХІХ-початок ХХІ століття): монографія. Київ, 2017. 312 с.

17. Пилипак М. А. Українське весілля Східного Поділля середини ХХ-початку ХХІ століття: монографія. Київ : ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України; Уфа : Уфимська філія МДГУ ім М. О. Шолохова, 2015. 210 с.

18. Половець В. М. Українознавство. Навч. Посібник. Чернігів: Просвіта, 2006. 216 с.

19. Соболева О. В. Весілля кримських татар: традиційні форми та трансформації. Біла Церква : Вид. Пшонківський О. В., 2015. 360 с.

20. Степовик Д. Церква і українське суспільство у ХІХ столітті (Боротьба українських християн за свою самобутність у ХІХ ст.). Київ: Дніпро, 2016. 136 с.

21. Стішова Н. С. Українські календарні свята осіннього циклу: монографія. Київ : Б. в., 2017. 240 с.

22. Українська етнологія: навч. посіб. за ред. В. Борисенко. Київ, 2007. 400 с.

23. Українська художня культура в умовах інформаційного успільства: монографія / НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. Київ, 2019. 476 с.

24. Хрящевська Л. М. Етнологія України: теоретико-методологічні здобутки у контексті розвитку світової етнологічної думки : навч. посіб. для студентів вищих навч. закладів. Миколаїв : Видавничий дім «Гельветика», 2017. 220 с.

25. Юрій М. Ф. Етногенез українського народу : навчальний посібник. 3- те доповн. і переробл. Київ : Кондор, 2008. 262 с.

26. Цивілізаційна ідентичність українства: історія і сучасність / авт. кол.: О. Рафальський (керівник), Я. Калакура (науковий редактор), О. Калакура, М. Юрій. Київ : ППІЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2022. 512 с.

27. Ярова А. В. Традиційне житло Чернігівщини кінця ХІХ-першої половини ХХ століття : монографія. Київ, 2017. 196 с.

Додаткова:

1. Газізова О. Українознавчий зміст патріотизму сучасної молоді. *Українознавство*. 2015. № 3 (56). С. 171–182.

2. Газізова О. О. Динаміка трансформації культурно-ідеологічних пріоритетів в освітньому просторі АР Крим у контексті гуманітарних викликів (1991–2017). *Українознавство*. 2017. № 3. С. 166–180.

3. Дорошенко Л. С. Демографія: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ: МАУП, 2005. 112 с.

4. Лановик М. Б., Лановик З. Б. Українська усна народна творчість: Підручник. Київ : Знання-Прес, 2001. 591 с.

5. Липинський О. Коли і як етнічна група стає нацією і перестає нею бути. *Дзвони*. 1993. Ч. 3. С. 34–36.

6. Еміграція. *Енциклопедія Українознавства*. Т. 2. Львів, 1993. 671 с.
7. Енциклопедія етнокультурознавства. Понятійно-термінологічний інструментарій, концептуальні підходи: в 3 кн., 6 част. Київ, 2001.
8. Енциклопедія українознавства: заг. част. в 3-х т.; словникова част. в 11-ти т. / гол. ред. В. Кубійович. Львів, 1993; Київ, 1995.
9. Нариси з історії Криму у ХХ ст.: 1939 1990 рр.: додатковий матеріал для вчителів для 10 класу загальної середньої освіти. Навчально методичний посібник / Цалик С. М. Мокрогуз О. П., Волошенюк О. В. / За редакцією Волошенюк О. В., Євтушенко Р. І. Київ: Академія української преси, Центр вільної преси, 2021. 71 с.
10. Нечуй-Левицький І. Світогляд українського народу: Ескіз української міфології. Київ, 1993. 83 с.
11. Макаруч С. А. Український етнос (виникнення та історичний розвиток). Київ, 1992. 143 с.
12. Пономар Л. Народний одяг Правобережного Полісся середини ХІХ – середини ХХ ст. Історико-етнографічний атлас. Словник. Київ : ТОВ «Бизнесполиграф», видавець ГО «Центр дослідження та відродження Волині», 2015. 268 с.
13. Таланчук О. Українознавство. Усна народна творчість / Міжнародний фонд «Відродження». Київ: Либідь, 1998. 247 с.
14. Творун С. О. Українська автентична релігія: ідентифікація понять. Напрями модернізації фінансово-економічної системи держави, регіонів, підприємств, організацій : зб. матер. Всеукр.наук.-практ.конф. (Вінниця 17 квітня 2019 р.): у 2-х т. Т. 1. Ч. 2. Тернопіль : Крок. С. 28-30 URL: <https://scholar.google.com.ua/citations?user=3ouIZR0AAAAJ&hl=ru>
15. Україна й українство в етнокультурних процесах: збірник наукових праць. Київ : НДІУ, 2017. 156 с.
16. Українська культура ХХ – ХХІ ст. : соціоантропологічний аспект: зб. наук. праць [наук. ред. М. Гримич] Київ : Дуліби, 2015. 236 с.
17. Українознавство, 5–11 класи: навчальна програма з курсу за вибором «Українознавство» для закладів загальної середньої освіти України / авт.- укл.: А. Ціпко, Т. Бойко, С. Бойко, О. Газізова. Київ, 2020. 79 с.
18. Хоменко О. Українознавство «воюючої України» в просторі інтелектуальних викликів сучасності. *Українознавство*. 2017. № 3. С. 8–41.
19. Ціпко А. Українознавчий науковий дискурс: доміанти комунікативних проєкцій. *Українознавство*. №2. 2019. С. 16–30.
20. Щербак В. О. Державна ідея в ранньомодерній Україні. Монографія. Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2019. 220 с.

Інформаційні ресурси:

1. <http://www.etnolog.org.ua>. Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Рильського
2. <http://nte.etnolog.org.ua/>. Народна творчість та етнологія : журн. Ін-ту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Рильського
3. http://journal.ndiuviv.org.ua/?page_id=2&lang=uk Українознавство: науковий часопис
4. Українознавство. <http://journal.ndiu.org.ua>
5. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-facultativ/2020/09/Prohrama%20Urayinoznnavstvo%205-11.pdf> (Навчальна програма для учнів 5–11 класів закладів загальної середньої освіти України)